

Mzdy a pracovní podmínky v sociálních službách

Shrnutí projektu¹ [WICARE](#), únor 2015

Úvod

Projekt WICARE si klade za cíl zlepšit odborovou informovanost o mzdách a pracovních podmínkách v oblasti sociálních služeb v celé Evropě. A to společnou iniciativou EPSU a dvou výzkumných ústavů - AIAS na univerzitě v Amsterdamu a CELSI v Bratislavě - spolu s WageIndicator Foundation. Projekt pokryl všech 28 států EU a šest států bývalého Sovětského svazu (CIS). V roce 2014 EU28 zaměstnávalo v sociálních službách téměř 10 milionů lidí ve dvou dílčích odvětvích; ústavní sociální péče a sociální péče o bezdomovce. Od roku 2008 do roku 2014 se zaměstnanost zvýšila o 1,6 milionu. V současné době, procento žen, které pracují v sociálních službách v EU činí 82. Průměrný věk zaměstnanců lze odhadnout na 43.

Údaje shromážděné prostřednictvím internetového a papírového průzkumu

Jádro WICARE projektu spočívá v analýzách údajů z průběžného internetového průzkumu o práci a mzdách [WageIndicator](#). Návštěvníci národních webových stránkách WageIndicator jsou zváni k dokončení tohoto průzkumu. Pro analýzu se použijí data z průzkumů od zaměstnanců v ústavní sociální péči a sociální péči o bezdomovce, shromážděná mezi 1.1.2013 a 31.9.2014² z internetového průzkumu a klasického papírového průzkumu, který byl distribuován národními pobočkami EPSU. Data byla shromážděna v 34 zemích, ale méně než 20 dokončilo vyplnění dotazníků a v 11 zemích byla zpětná vazba příliš nízká na to, aby byla zahrnuta do analýzy. Se zbývajících 22 zemí, které jsou zahrnuty do analýzy je 10 zemí z EU-15, 8 z nově přistoupivších zemí a pět z Ruské federace a zemí bývalého Sovětského svazu. V těchto zemích se počet

---

¹ Zpráva projektu [WICARE](#), listopad 2014. Projekt je podporovaný Evropskou komisí ve svých pracovněprávních vztazích a v programu sociální dialog (č. VS / 2013/0404). Autoři: Kea Tijdens a Maarten van Klaveren, University of Amsterdam / ústav práce Amsterdam studia ([AIAS](#)). Partneři: [EPSU](#) (Richard Pond a Mathias Maucher), [WageIndicator](#) (Paulien Osse) a [CELSI](#) (Brian Fabo a jeho kolegové). Plnou odpovědnost za projekt nesou autoři. Více informací o projektu naleznete na <http://www.epsu.org/a/10010>.

² AZE, BEL BLR, KAZ, RUS, UKR: 31-01-2015.

pozorování pohybuje v rozmezí od 20 v Bulharsku až k 2.911 v Nizozemsku. Celkem 9.143 pracovníků vyplnilo dotazník. Platné mzdové údaje od 4.413 respondentů mohlo být použito.

Výsledky odrážejí to, co si pracovníci o svých mzdách a pracovních podmínkách opravdu myslí. To nemusí odpovídat tomu, jak to vnímají odbory na základě dohod, které mají sjednané. Rozdíl se mohou vyvíjet, protože si zaměstnanci nejsou vědomi podmínek kolektivních smluv, nebo proto, že kolektivní smlouvy nemusí být správně implementovány na místní úrovni. Kromě toho je také důležité vzít v úvahu stávající legislativu a předpisy, které se týkají například zdraví a bezpečnosti a nemusí být (zcela) v souladu se "skutečným životem".

Poslední otázka se týká skutečnosti, že průzkum je dokončen dobrovolně. To znamená, že údaje nereprezentují celkový počet pracovníků v sociálních službách, k tomu by bylo třeba účastníky průzkumu vybrat náhodně. Proto by se výsledky měli vykládat s opatrností.

Charakteristiky zaměstnanosti

S výjimkou dvou zemí více než sedm z deseti respondentů jsou zaměstnanci. Samostatná výdělečná činnost v sociálních službách většinou pokrývá velmi malý podíl. V 12 z 22 zemí většiny pracují v organizaci veřejného sektoru; ve 3 zemích je více než pět z deseti pracovníků zaměstnaných v organizaci soukromého sektoru, a v jedné zemi v neziskové organizaci. Podíl těch, kteří mají pracovní smlouvu na dobu neurčitou se v různých zemích velmi liší od 43-96 procent.

Pokud jde o praxi, v několika zemích, čtyři z deseti zaměstnanců pracovalo méně než pět let, zatímco v několika dalších zemích stejný podíl pracoval více než 30 let. Ve většině zemí, rozdíly v průměrných letech služby pro muže a ženy jsou poměrně omezené.

Pracovní struktury a dovednosti

Jedna z otázek průzkumu: "Jaké je vaše zaměstnání?", na výběr bylo asi 130 pracovních pozic. Na začátku projektu se ukázalo, že dospět k seznamu relevantních povolání bylo zvláště obtížné v některých zemích, což opozdilo zahájení průzkumu a / nebo odradilo pracovníky odpovídat na průzkum. Problém uvedlo několik poboček EPSU, protože seznam neodpovídal národním kategorizacím odborných skupin a profese nebyly vzhledem k použité terminologii dobře rozeznatelné. Souvisejícím problémem bylo to, že hranice mezi ústavní sociální péčí, sociální prací a zdravotní péčí, nejsou podobné ve všech zemích. Jedním z návrhů bylo pracovat se seznamem 20 až 30 klíčových profesí (místo 130) a ponechat prostor pro vložení jeho / její profese. Nicméně, rozpoznání názvů pracovních pozic ve 34 jazycích se projevilo jako příliš obtížný úkol.

Naše studie zkoumala struktury povolání a dovednosti v sociálních službách. Pokud jde o náplň práce v sociálních službách, zjistili jsme velké rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Pracovníci péče, včetně osobní péče a péče o děti, tvoří největší skupinu profesí téměř ve všech zemích. S výjimkou dvě zemí, asi tři z deseti pracovníků pracuje v ošetrovatelství a dalších zdravotnických profesích. Téměř ve všech zemích alespoň dva z deseti pracovníků v sociálních službách absolvovali nějaké školení. Zaměstnavatelem poskytované vzdělávání bylo v Rakousku, Itálii, Lucembursku a Portugalsku nízké.

Šest až osm z deseti zaměstnanců vnímá, že mají správnou úroveň dovedností pro jejich současné zaměstnání. Asi dva až čtyři z deseti zaměstnanců si myslí, že má na svou pozici příliš vysokou kvalifikaci. Nízká kvalifikace není v sociálních službách problém.

Odměny

Ve všech zemích je hrubá mzda vyšší než průměrná mzda, což znamená, že je zde poměrně velká skupina v dolní části mzdového rozdělení a menší počet respondentů vydělává více. Zejména v pěti zemích (Portugalsko, Velká Británie, Česká republika, Litva a Bělorusko), mzdové rozdíly mezi profesionály a pracovníky v domácnosti a ve zdravotnictví jsou značné.

Pokud jde o podíl respondentů, kterých hodinová hrubá mzda se pohybuje nad nebo pod hranicí minimální mzdy (dvě třetiny národního hodinové mediánu mzdy) je ve východní Evropě podíl těch, pod hranicí velmi nízká. Naproti tomu ve většině zemí západní Evropy značné množství pracovníků vydělává pod hranicí minimální mzdy. V Belgii, Německu a Nizozemsku byl podíl s minimální mzdou přes 30 procent, a mezi ženami ještě o něco vyšší.

Platba včetně přesčasů se v posledním výplatě objeví spíše zřídka, hlavně v Rakousku a Litvě. Celkový výkon související s výplatou je ještě vzácnější.

Zastoupení pracovníků

Zjistili jsme, že ve většině zemí je čtyři až sedm z každých deseti pracovníků v sociálních službách zahrnutu v kolektivní smlouvě. Ve Nizozemsku a ve Slovinsku je tento podíl ještě o něco vyšší. Celkově velký podíl pracovníků neví, zda se na ně vztahuje kolektivní smlouva; Je tomu tak především v Belgii, Itálii, Portugalsku a ve Velké Británii.

Z průzkumu vyplývá, že se míra členství v odborech ukazuje jako velmi vysoká v Rakousku, Slovinsku a Bělorusku a poměrně vysoká v Belgii, což naznačuje, že se v těchto zemích odbory aktivně podílejí na šíření průzkumu WICARE.

Pracovní doba

Týdenní pracovní doba 32-40 hodin se pro pracovníky v sociálních službách ve většině zemí jeví jako nejčastější. Velmi dlouhá pracovní doba, více než 48 hodin týdně, byla zaznamenána v Slovensku, v Bělorusku a Kazachstánu, kde o něco méně než dva z deseti vyplnili, že pracují v tomto časovém rozmezí.

Práce na směny nebo nepravidelná pracovní doba je v sociálních službách rozšířená. Tato pracovní doba se nejčastěji objevuje ve Francii, Itálii, Nizozemsku a Bulharsku, ale také alespoň u čtyř z deseti pracovníků ve všech ostatních zemích.

Pracovní podmínky

Co se týče pracovního stresu, můžeme konstatovat, že jsou výsledky na položené otázky spíše rozmanité. Téměř ve všech zemích se přibližně třem až pěti z deseti pracovníků zdá, že je jejich práce každodenně stresující. V deseti zemích na otázku "zdá se vám zaměstnání psychicky vyčerpávající?" a "zdá se vám zaměstnání fyzicky vyčerpávající?" dva až pět z deseti pracovníků odpovědělo, že ano.

Spokojenost s prací

Ve všech s výjimkou dvou zemí je spokojenost s platem nejnižší hodnocena z pěti dotazovaných otázek ohledně spokojenosti. Hodnocení "velmi nespokojen s platem" je zaškrtnuto často, zejména v Bulharsku, Maďarsku, Slovinsku, Bělorusku, Kazachstánu, Ruské federaci a na Ukrajině. Spokojenost s prací, bezpečnost práce a pracovní doba je ve všech zemích hodnocena lépe.

Sociodemografické charakteristiky pracovníků v sociálních službách

Průměrný věk respondentů se značně liší. Relativně mladí respondenti jsou zejména v Portugalsku. Co se týče pohlaví, drtivá většina jsou ženy, ve všech kromě Itálie. Úroveň vzdělání pracovníků v sociálních službách se v jednotlivých zemích značně liší, s vysokým podílem vysoce vzdělaných a to zejména v Ruské federaci.

***